

معصومه فروش
برنامه ریز درسی

هم آموزی از هم پایه و دگر پایه

نگاهی به راهبردهای یاددهی یادگیری
در کلاس های چندپایه

انتخاب راهبردهای یاددهی یادگیری و روش های تدریس، متأثر از رویکردهای گوناگونی است که معلمان برای توسعه دانش، مهارت و نگرش دانش آموزان به کار می گیرند. این امر شامل همه فنون متعددی است که برای تسهیل یادگیری در کلاس استفاده می شوند. در این مقاله، ابتدا رویکردهای یاددهی یادگیری در کلاس های چندپایه و در ادامه انواع راهبردهای یاددهی یادگیری مبتنی بر این رویکردها معرفی می شود. این راهبردها شامل روش هایی است که انعطاف دارند و به معلم اختیار بیشتری می دهند.

رویکردهای یاددهی یادگیری در کلاس های چندپایه

الف) رویکرد آموزش مستقیم (توضیحی): در این رویکرد از روش توضیحی یا سخنرانی بهره گرفته می شود و به طور معمول در کلاس های چندپایه فراوان مورد استفاده قرار می گیرد. در این روش معلم صحبت می کند و دانش آموزان گوش می دهند. پس از سخنرانی معلم، دانش آموزان تکلیف های فردی را کامل می کنند. نقش یادگیرنده در تدریس توضیحی معمولاً منفعل است، مگر زمانی که به سؤال های معلم پاسخ می دهد. از این روش برای توضیح، توصیف یا نشان دادن مهارت عملی، انتقال اطلاعات و روشن سازی مفاهیم استفاده می شود.

هنگام آموزش در کلاس های چندپایه، اگر موضوع مورد نظر مشخص باشد، استفاده از رویکرد توضیحی امکان پذیر است، به شرط آنکه معلم مدت کوتاهی را صرف تشریح موضوع کند. توصیه می شود معلمان برای توضیح موضوع در یک پایه چند دقیقه وقت بگذارند. سپس اجازه دهند که دانش آموزان آن پایه تکلیف های فردی خود را انجام دهند. در این هنگام معلم می تواند با پایه دیگری کار کند. در این رویکرد معلمان باید

● دانش‌آموزان در پایان درس باید بتوانند چه کاری انجام دهند؟ (اهداف و انتظارات)
 ● چه تجربه‌هایی از یادگیری باعث می‌شود دانش‌آموزان بتوانند به این اهداف برسند؟ (برنامه‌ها، فعالیت‌های یادگیری و ...)

● چقدر زمان نیاز است تا دانش‌آموزان بتوانند یاد بگیرند و به اهداف دست یابند؟

● چگونه معلم بر فرایندهای یادگیری نظارت می‌کند؟ (ارزشیابی)
 ● چگونه معلم مطمئن شود که دانش‌آموزان به اهداف یادگیری دست پیدا کرده‌اند؟ (ارزشیابی)
 با پاسخ‌گویی به این سؤال‌ها راهبردهای متفاوتی را می‌توان انتخاب کرد، برخی از این راهبردها برای کلاس‌های چندپایه عبارت‌اند از:

- راهبرد محوری، گروهی و ترکیبی؛
- راهبرد یادگیری مشارکتی؛
- راهبرد طراحی آموزشی مبتنی بر هدف مشترک؛
- راهبرد طراحی آموزشی تلفیقی بر مبنای مفاهیم همگن^۱ دوره اول و دوم ابتدایی؛
- راهبرد یادگیری و کلاس معکوس؛
- راهبرد طراحی بسته‌ی یادگیری خودآموز و ویژه‌ی دانش‌آموزان دوره‌ی دوم ابتدایی؛
- آموزش راهبردهای یادگیری به دانش‌آموزان^۲ با رویکرد کمک به معلم در مدیریت زمان.

در شماره‌ی بعد راهبردهای «محوری، گروهی و ترکیبی» را معرفی خواهیم کرد.

پی‌نوشت‌ها

۱. مفاهیم همگن مفاهیم اصلی و مشترک موجود در مواد درسی دوره‌ی اول یا دوم ابتدایی هستند. به‌گونه‌ای که در همه یا حداقل دو ماده‌ی درسی از چند پایه‌ی متعدد (دو پایه یا بیشتر) به آن پرداخته شود و مضمون مشخص و به‌نسبت محدود و قابل طراحی آموزشی برای یک واحد یادگیری داشته باشد.

۲. منظور آموزش راهبردهایی به دانش‌آموزان است که به آن‌ها کمک می‌کند خودیادگیری با بسط و عمق بیشتری صورت بگیرد.

را یاد بگیرند. برخی از نمونه‌های روش‌های کاوشگری شامل انجام پروژه‌ها، نوشتن خلاق، گردش علمی و همچنین آزمایش و تجربه است. رویکرد کاوشگری به برنامه‌ریزی و آماده‌سازی دقیق توسط معلم نیازمند است (همان، ص ۳۰).

راهبردهای یاددهی‌یادگیری در کلاس‌های چندپایه

به دلیل فرصت کمی که در کلاس‌های چندپایه برای هر پایه در یک جلسه‌ی آموزشی وجود دارد، لازم است معلم محیطی را برای یادگیری طراحی کند تا شرایط و موقعیتی را فراهم سازد که دانش‌آموزان بتوانند حداکثر استفاده را از زمان یک جلسه‌ی آموزشی ببرند. اتخاذ دو رویکرد توضیحی و کاوشگری به مدیریت زمان در کلاس‌های چندپایه کمک می‌کند. توجه به این نکته ضروری است که رویکردهای متفاوت برای سازماندهی فرایند یاددهی‌یادگیری به راهبردهای گوناگونی نیاز دارد. ضروری است معلمان برای تشخیص و برنامه‌ریزی راهبردهای مورد استفاده ابتدا این سؤال‌ها را از خود بپرسند:

منابع را آماده کنند تا دانش‌آموزان بتوانند به‌طور مستقل کار کنند. با این حال یکی از محدودیت‌های مهم این رویکرد این است که امکان دارد، خودانگیز نباشد، زیرا دانش‌آموزان را به فعالیت و خلاقیت در یادگیری تشویق نمی‌کند (راهنمای عمل معلمان کلاس‌های چندپایه‌ی گامیبا، ۲۰۰۸).

ب) رویکرد آموزش غیرمستقیم (کاوشگری): کاوشگری به‌معنای پیدا کردن اطلاعات و یافته‌های بیشتر در مورد چیزی است. در این روش به دانش‌آموزان فرصت داده می‌شود تا در مورد مفهومی خاص با راهنمایی معلم اطلاعات بیشتری پیدا کنند. دانش‌آموزان از طریق انجام دادن یاد می‌گیرند. آن‌ها می‌توانند مهارت‌هایی چون تفکر، طرح پرسش‌های واضح و روشن درباره‌ی موضوعات، شناسایی موضوع، شناسایی منابع اطلاعات، جست‌وجو، ثبت اطلاعات از منابع اولیه و ثانویه، مشاهده کردن، بررسی و تجزیه و تحلیل شواهد و مدارک، مقایسه و طبقه‌بندی اطلاعات، نتیجه‌گیری و استفاده از دانش برای حل مشکلات

خلاصه‌ی رویکردهای یاددهی‌یادگیری

نقش معلم	نقش یادگیرنده	نمونه‌هایی از راهبردهای یاددهی‌یادگیری	رویکرد
<ul style="list-style-type: none"> ● در خلال درس استقلال بیشتری دارد. ● براساس توانایی یادگیرندگان درس را انتخاب می‌کند. ● معلم خلبان است. بر فرایند یاددهی سلطه دارد. 	<ul style="list-style-type: none"> ● منفعل است. ● شنونده است و سعی می‌کند دانش را بر اساس آنچه توسط معلم و کتاب ارائه شده است، فراگیرد 	<ul style="list-style-type: none"> ● استفاده از روش نمایشی. ● سخنرانی. ● گفت‌وگوی گروهی 	<p>رویکرد آموزش مستقیم (توضیحی)</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● بر فرایند یادگیری کنترل مستقیم کمتری دارد. ● در فرایند یادگیری به جست‌وجو و کاوشگری یادگیرندگان کمک می‌کند. ● با طرح کردن سؤال‌های مناسب علاقه‌ی یادگیرندگان را به جست‌وجو و کاوشگری جلب می‌کند. 	<ul style="list-style-type: none"> ● فعال است. ● یادگیرندگان بر فرایند یادگیری کنترل بیشتری دارند. ● یادگیرندگان با استفاده از پرسشگری و کشف پاسخ کاوشگری می‌کنند. 	<ul style="list-style-type: none"> ● پروژه‌ها (طراحی، ساخت، نمایش). ● پروژه‌های تحقیقی. ● آزمایش‌ها و تجربه‌ها. ● گردش علمی. ● مشاهدات. 	<p>رویکرد آموزش غیرمستقیم (کاوشگری)</p>